

GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURASI

Bakalavra için ekzamenin programası

Koordinator:

- *Stoletneaia Anna, Ekzamen düzmäk hen kantarlamak Agentstvosu, konsultant*

Hazırlayannar:

- *Stoletneaia Anna, Ekzamen düzmäk hen kantarlamak Agentstvosu, konsultant;*
- *Uzun-Negrescu Oxana, bilgi aaraştırıcısı, Pedagogika Bilim İnstitutu.*

GAGAUZ DİLİNİN HEM LİTERATURASININ PROGRAMASI

- I. Önsöz
- II. Gagauz dili hem literatura predmetin statusu
- III. Gagauz dilinin hem gagauz literaturasının üüretmesindä predmetlärarası kompetençiyaları (baalantıları)
 - a) *Gagauz dili*
 - b) *Gagauz literaturası*
- IV. X, XI hem XII klaslarında gagauz dilinin hem gagauz literaturasının temel/spetifika kompetençiyaları
- V. Temaların standartlarda açıklanması
- VI. Temaya görä itemnerin (sınışların) örnekleri
 - a) *Gumanitar profili*
 - b) *Real profili*
- VII. Ekzamenin strukturası. Kantarlamanın içindekilii
- VIII. Speçifikaçiya matritası
 - a) *Gumanitar profili*
 - b) *Real profili*
- IX. Testin modeli hem kantarlamak sheması
 - a) *Gumanitar profili*
 - b) *Real profili*
- X. Bibliografia.

GAGAUZ DİLİNDÄ HEM LİTERATURASINDA BAKALAVRA EKZAMENİN PROGRAMASI

(*Gumanitar hem real profili*)

I. ÖNSÖZ

Gagauz dilinin hem literaturasının üüretmäk/üürenmäk proçesinin baş neeti, ki etişmää Moldovadaki hem Evropadaki üürenmäk uurlarına, tamannamaa gagauz dilinin standartlarını. Bu dişiplinanın konçeptçiyasında isteniler, ki ana dili üürenilsin diil sade orfografiya kurallarını bilmäk için, ama taa çok sözleşmäk için, taa çok sözü kullanmak için. Gagauz dili läüzüm üürenilsin ölä, ki olsun nicä kullanmaa onu praktika işlerindä, yaşamanın herbir situaçiyasında.

Gumanitar dişiplinaların arasında gagauz dili önemli eri kaplêêr, çünkü

üürenicinin büütmäk, terbietmäk, üüretmäk hem becermeklerini kurmak proşesindä ana dilindän paalı yoktur. Ana dili üüreniciyi bilgi-terbietmäk tarafından ilerleder, hazırlêêr onu insan arasında yaşamaa, biri-birinnän annaşmaa.

Onun için gagauz dilinin hem literaturasının üürenilmesindä lişey klaslarında te bu kompetenşiyaları olur noktalayım: ***serbest hem kolay sözleşmäk, annamak, becermäk kullanmaa, lingvistika kompetenşiyaları, kultura hem etiket kompetenşiyalarını.***

Gagauz dilini hem literaturayı üürenän üürenicilerinin dikatını çekeriz, ki üüretim proşesindä önemli diişilmeklär oldu:

- Ana dilinin hem literaturasının kompetenşiyaları kuruldu (eni kurikulumunun istediklerinä görä);
- Kompetenşiyalara görä enidän bakıldı gagauz dilinin hem literaturasının standartları;
- Kompetenşiyaları tamannamak için subkompetenşiyaları düzüldü;
- Gagauz dili hem literatura predmetin başka okul predmetlerinnän baalantıları urgulandı.

Yıkarda açıklandı fikirlerä görä bakalavra ekzamennerini başarılı korumak için, bu programa düzüldü.

Biliner, ki Üüretmäk planına görä gagauz dili hem literaturası real profilindä seçilmä ekzanendir. Onun için bu programada gösterili angı formaya görä düzülmä olacek hem gumanitar, hem da real profilindä testlär.

II. GAGAUZ DİLİ HEM LİTERATURA PREDMETİN STATUSU

Gagauz dili, ana dili olarak, kişinin hertaraflı terbietmesindä bir büük faktordur. O lişeyistlerdä söz hem komunikativ becermeklerini oluşturêr, angıları yaşamanın türlü-türlü sferalarında lâázım. Bu becermeklär, korunmuş informaşıya kolaylıkları gibi, yardım edelär evladboyların arasında baalantıları oluşturmaa, insannarda dil uurununu, adamın soşial üzünü, onun soşial aktivliini, kultura hem intelektual uurununu, ruh dünnesinin oluşturmasını gösterer. Bu üzerä predmetin içindekiliindä çok informaşıya gagauz halkının etnogenezi için, onun kultura için var. Haliz dildä görüner halkın kultura, istoriyası, adetleri, tradişiyaları hem mentaliteti. Bundan kaarä, gagauz dili predmetinin içindekiliindä var çok material gagauz halkının hem Gagauz Erindä, Moldova Respublikasında yaşayan başka halkların da istoriya ilerlemesi için.

Llişey klaslarında üüretmäk – üürenicilerin dil hem literatura üürenmesindä bitkinci etaptır. Onun için lişey klaslarında, taa genişän gösteriler önemni ideyaların hem neetlerin sisteması. Gagauz dilinin hem literaturanın genel neeti buydur: ***ilerletmää üürenicilerin baalantılı sözünü, taa ii düzmää onların söz kompetenşiyasını, üüreniciyä komunikativ yolunu vermää.***

Üürenicilär 12 klasadan ana dilinin hem literaturanın kompetenşiyalarını tamannarsaydılar sade ozaman yaraştırabileceklär Moldovada yaşayan halkların dilini, özelliklerini, adetlerini, etiket normalarını, folklorunu, literatura yaratmalarını kendi ana dilinin folklorunnan hem literatura yaratmalarınan.

Soțial durumu isteer, ki gagauzlar kendi adetlerini, kendi dilini, kendi kulturasını unutmasınlar. Şindiki yaşamayı annamaa hem taa ii yapmaa deyni, lääzım ölä üüretmeyi, terbiyetmeyi tamannamaa, ki üürenicilər yaratıcı kişi olsunlar. Bu soțial sımarlamalarını, bu eni istediklerini tamannamaa deyni, okulcular lääzım ana dilini derindän üürensinnär hem bilsinnär, neçinki onunlar var nicä sevda duygularını dilimizä hem Vatanımıza terbiyetmää, var nicä uşakların bilgilerini dünnä hem yaşamak için genişletmää hem derinnetmää. Onuştan, olur deelim, ki ana dilinin hem literaturanın *statusu* çok üüsek.

III. GAGAUZ DİLİNİN HEM GAGAUZ LİTERATURASININ ÜÜRETMESİNDÄ PREDMETLÄRARASI KOMPETENŢİYALARI (BAALANTILARI)

Predmetlärarası kompetenŢiyalar göstererlär türlü-türlü predmetlerin arasında baalantıları.

Didaktika neetlerinä bakarak, predmetlärarası kompetenŢiyalarını var nicä birkaç aspektä görä açıklamaa:

- metodların genellii yada birlii;
- bilgi vermesinin formaları;
- becermeklerin oluşturması;
- lişeyistlerin becermeklerini oluşturmaa deyni predmetlerin birlii;
- üürenmektä yaratıcı aktivliin hem kendibaşlıın terbiyetmesi.

Buna görä üüredici lääzım didaktikalarda verili predmetlärarası baalantıların tiplerini esaba alsın, neçinki onlar kolaylık vererlär bakılan kompetenŢiyalarını oluşturmaa.

Didaktikalarda aşadaki predmetlärarası baalantıları teklif edilerlär:

- sinhron baalantıları, eer türlü predmetlerin materialları paralel üürenilärseydilär;
- diahron baalantıları, eer bir predmetin üürenmesindä başka predmettä üürenilmiş materiallar kullanarsaydılar;
- perspektiv baalantıları, eer üürenicilerä başka predmettän taa üürenilmedik materiallar verilärseydilär.

A. GAGAUZ LİTERATURASI

Predmetlärarası kompetenŢiyalar gagauz literaturasının üüretmesindä oluşturulêrlar birkaç yola görä:

- 1) gagauz literaturası hem gagauz dili (gagauz literatura dilinin söz ilerlemesi alayında, yazıcının hem şairin stilini hem yaratmanın dilini esaba alarak, yaratmalarda artistik kolaylıkların kullanması, yaratıcının fikirlerini açıklamak h.b.);
- 2) gagauz literaturası hem istoriya (yazıcının hem şairin biyografyasını üürenmesindä, yaratmanın kurmasında zamannarın karakteristikasında, insan topluluun istoriyası hem literaturanın aralarında baalantılarında istoriya bilgilerin rolü);
- 3) gagauz literaturası hem resimcilik (artistik süretlerin benzeşmesi hem farklılı, portret yazmasının özellikleri, gagauz literaturasında peyzajın eri);

- 4) gagauz literaturası hem muzıka;
- 5) gagauz literaturası hem dünnä literaturası.

Başka taraftan, gagauz literaturasının başka predmetlärlän dä baalantıları var: rus literaturasının, neçinki bizim ana tarafımızda çok rus yaşêêr hem bizim okullarımızda hem lişeylerimizde üüretmäk dili rus diliydir; moldovan literaturasının, neçinki biz Moldova Respublikasında yaşêêrız. Bu predmetlärlän lääzım da baalantılar olsunar, zerä Gagauz Erindä kanuna görä üç dil bir uurda kullanılêr: moldovan dili, gagauz dili hem rus dili.

Büünkü gündä gagauz literaturasının üüretmesinde predmetlärarası kompetenşiyalar yardım ederlär üüretmenin kompleks metodunu kullanmaa, hepsinde predmetlerde üürenicilerin bilgilerini zenginlederlär hem derinnederlär, onların meraklını predmetlerin üürenmesine uyandırêlar.

Üürenmäk tehnikası hem predmetlärarası baalantılarında görüm kolaylıkların kullanılması oluştürêlar predmetlärarası kompetenşiyalarını. Videofilmalar, CD-disklär yardım ederlär lişeyistlere ta ii annamaa yazıcıların hem şairlerin yaşamak hem yaratmak zamanını, onların dil hem stil özelliklerini. Görüm işlerini kullanarkan, üüredicinin kolaylı var üüretmekte diferentiaşıya yapsın, koyulu davaları çözmää deyni hem neetleri gerçää çıkarmaa deyni.

B. GAGAUZ DİLİ

Lişeylerde gagauz dilinin üüretmesinde lääzım esaba almaa aşadaki predmetlärarası baalantıların soylarını:

- *genetika baalantılarını*, angıları yardım ederlär açıklamaa dil olayların neredän gelmesini hem onların maanasını;
- *yaraştırıcı baalantılarını*, angıların temelinde üürenilän obyektlerin benzeyän tarafları bulunêlar;
- *funkşional baalantılarını*, angıları göstererlär, nicä tekstte dil özellikleri “yaşêêlar”.

Gagauz dilinin üüretmesinde *genetika* karakterinde *baalantıları* gagauzların istoriyasına (kulturanın istoriyasına) baalı. İstoriyadan informaşıya kolaylık verer büünkü gagauz dilinin leksikasında hem frazeologiyasında özelliklerin çoyunu açıklamaa.

Baalantılar var nicä iki taraftan olsunar:

- bilim istoriyasının;
- dilin istoriyasının.

Bu baalantılara görä var nicä:

- dilbilginin istoriyasından informaşıyayı kullanmaa (lingvistika terminlerin açıklaması, bilgiç filologların yaşamak hem çalışmak yolların anlatması);
- dil sistemasının ayırı uurlarında diişilmeklerin karakteristikası (sinonim davranmakları, leksika sistemasının çeşitleri, türlü formalarda işliklerin diişilmesi h.b.);
- ayırı lafların, frazeologizmaların açıklamasında etimologiya sızıntıların kullanması.

Yaraştırıcı karakterinde *baalantıları* kullanılêlar üürenän obyektlerin benzeşmesinde, analogiyalarında. Taa ii gagauz dilinin özelliklerini annamaa deyni,

başka dillerin dâ özellikleri esaba alınêrlar. Yabancı dillerini gagauz dilinnän yaraştırırken, lițeyistlär taa ii annayaceklar kendi ana dilinin leksika hem frazeologiya zenginini. Bu baalantı soyu yardım eder üürenicilerä bilginin dünnesinä “dalmaa”.

Resimciliin hem muzikanın büyük rolü gagauz dilinin üüretmesindä var, neçinki bu predmetlärän ana dilini yaraştırırken, lițeyistlerdä fantaziya, estetika dadı, emoțiyalı duygular ilerleerlär.

Funkțional baalantıları yardım ederlär lițeyistlerä dilin stillerinnän tanışmaa. Onnar türlü janrada artistik tekstlerini üürenerlär. İstoriyadan, geografiyadan, himiyadan üürenmäk kiyatların materiallarından üürenicilär bilim hem ofiial-izmetçilik stillerindä (dokumentlär, izinnär, gramotalar) kendi bilgilerini oluşturêrlar.

Yukarda verili baalantılar aktiv kullanılêrlar hem teoriya olaylarını üürenärkän, hem önemli praktika becermelerini oluşturırken.

Predmetlärarası baalantıları üürenmäk proțesini taa çeşitli yapêrlar hem lițeyistleri komunikativ çalışmasına yaklařtırêrlar. Bu baalantılar üürenicileri hem üürederlär, hem terbiederlär.

Predmetlärarası baalantılar yardım ederlär ozaman, açan üüredici kritikayca üürenmäk kiyatlarını kableder hem onda logikayca dooru, düşünceli didaktika plannarı var.

IV. X, XI HEM XII KLASLARINDA GAGAUZ DİLİNİN HEM GAGAUZ LİTERATURASININ TEMEL/SPETİFİKA KOMPETENÇİYALARI

Annamak kompetençiyası. Annamaa gagauz dilinin özelliklerini, onun terbiyetmäk funkçiyalarını, stilistika kolaylıklarını, dilin temel normalarını, dooru, serbest lafetmää deyni.

Sözleşmäk kompetençiyası. Üürenici kullanabilir dilin temel kultura normalarını hem sözleşmektä, hem yazıda, türlü önemli yaşamak situaçiyalarında hem lafetmäk proțesindä.

Becermeklerin kurulmak kompetençiyası. Becermäk kendi sözünü zenginnetmää, gramatika hem literatura normalarını kullanmaa. Becermäk sözleşmäk proțesindä biri-birilerini seslemää hem annamaa.

Lingvistika (dil aaraştran) kompetençiyası. Aaraştırmaa dilin öz elementlerini, çünkü bu öz elementlär dilin bütün sistemasını kurêrlar. Bilmää hem annamaa dilin kurulmasını, ilerlemesini hem tamannayan funkçiyalarını. Dili aaraştırırken, zenginnetmää sözlüklerini türlü arhaizmalarlan, neologizmalarlan hem başka. Kurmaa üürenicilerdä becermäk gagauz dilinin özelliklerinä analiz yapmaa. Bilmää geneldän, ne o lingvistika, ne aarařtırêr bu bilim.

Terbiyetmäk kompetençiyası. Gagauz dilinin üüretmäk/üürenmäk proțesinä görä okullarda üürenicilär lääzım gagauz dilindä hem literaturasında serbest, uygun sözleşsinnär, ki onnar gagauz halkının kultura, istoriya özelliklerini annasınnar.

Gagauz dilinin hem literaturasının, gagauz halkının kultura kompetençiyası. Bu kompetençiya kaplêr dilin annamasını, nicä gagauz halkının demekliini, kulasını dilin baalantısını halkın istoriyasına, gagauz dilinin spetiifikasına, dilin etiket normalarına. Kabul eder literaturayı, nicä bir kolaylık, ki ilerletmää ruhunu, kendiliini hem garmoniyalı kurmaa başkalarinnan davranmaklarını, annaşmaklarını.

V. TEMALARIN KOMPETENȚIYALARA GÖRÄ AÇIKLANMASI

Literatura hem nonliteratura (diil literatura) tekstindä

Spețifika kompetențiyaları	Subkompetențiyalar	Kantarlamak neetleri
1.Literatura hem diilliteratura tekstlerinä analiz özelliklerinä analiz yapmaa	Üürenicilär läüzim becersinnär: - sınışları adecvat annamaa, başarılı yapmaa; - grafika hem shema formallarını dooru kullanmaa; - ne, nekadar hem nicä yazı normalarını korumaa; - fikir açıklamalarını dooru donaklatmaa.	- Kısadan annatmak üürenilmiş tekstlerin içindekiliini. - Literatura hem nonliteratura tekstlerinin rezumatlarını yapmak. - Shemaların yardımınnan kendibaşına okunmuş tekstin sintezini yapmak. - Seslenilmiş tekstin aazdan/yazılı rezumatını yapmak.
2. Yazılı informațiyayı annamak, kabletmäk, ilerletmäk.	Üürenicilär läüzim becersinnär: - annatma hem yazdırma tekstlerin strukturasını yazdırmaa; - abzațları kullanarak tekstlerin mikrotemalarını bölmää; - yaratmayı okuyarkan, lafbirleşmelerin çeşitlerini kullanmaa; - okuyarkan, teksttä söz paylarını bulmaa, onların kurulması için annatmaa; kendibaşına hem yardımcı söz payların özelliklerini bellietmää.	- Yaratmaların ayırı epizodlarına inştenirovka yapmak; - Lafbirleşmelerin çeşitlerini, onların özelliklerini bilmäk; - Okumaa yaratmayı demekli hem akıntılı logika hem psikologika pazularını esaba alarak; - Okunmuş tekstlerä onların içindekiliinin olaylarını hem personajların yaptıklarını esaba alarak, soruş kurmak; - Söz payların kurulması için annatmak, onların özelliklerini bilmäk, yabancı dillerin söz paylarınınnaraştırma.
3. Yapmaa yazılı analiz hem komentariya gramatika hem leksika normalarının kullanılmasına türlü informațiya sızıntılarından gelişmä tekstlerdä.	Üürenicilär läüzim becersinnär: - türlü situațiyaları yazıda dooru açıklamaa; - gagauz dilinin standartlarını dooru tamannamaa; - gagauz dilinin literatura normalarını kantarlanan situațiyalarda dooru kullanmaa.	- Gagauz dilinin literatura normalarının kaynaklarını bilmäk; - Dooru kullanmak orfoğrafiya, orfoepiya, gramatika, punktuatıya, semantika hem stilistika normalarını türlü sözleşmäk situațiyalarında; - Sözleşmäk (aazdan, yazıda) türlü temalara, kullanarak hepsi gramatika, leksikologiya, literatura hem intonațiya normalarını.
4. Yazmaa ese, koruyarak temel janra karakteristikalarını. Korumaa kendi tezisini, temellenip kendi yaşamak bilgilerinä.	Üürenicilär läüzim becersinnär: - kendi bakışlarını, fikirlerini yaratmanın süjetinä hem kompozitıyasına açıklamaa; - yazmakta gagauz literaturasının hem incäzanaatın başka soyların arasında benzeyän hem benzämeyän çizilerini bellietmää, onların paalılını hem biri-birinä faydalını bilmää açıklamaa, özelliklerini esaba alımaa; - aazdan sözün hem yazılı sözün, benzeşmelerinin hem özelliklerinin arasında baalantılarını yazdırmaa becersinnää;	- Konkret literatura yaratmasının ilişikliini yazıcı yaratmasının belliedili perioduna göstermäk; - Süjet, kompozitıya hem stil üürenmesinin temelindä süret fikirini ilerletmäk; - Yazı işlerindä kendi bakışlarını, düşünmeklerini, fikirlerini insan paalılıklarını açıklamak. - Literaturanın hem kişinin ilerlemesinde baalantıları annamak, kendi fikirlerini bu baalantılara açıklamak. - Olayların hem personajların yaptıklarını dooru açıklşamak.

	- yaratmanın pozitiv hem negativ personajların süretlerini hem yaptıklarını bilsinnär yaraştırmaa, onnara ekvivalent yabancı literaturaların yaratmalarından, özelliklerini bulmaa hem açıklamaa.	
5. Annamaa dilin hem halkın, dilin hem kişinin, dilin hem kulturenin aralarında ilişkileri. Esaba almaa, ki dilinin yardımınan dünneyi, gagauz halkının kulturenini hem paalılıklarını tanımaa var kolayı.	Ürenicilär läüzüm becersinnär: - yaratmaları yazarkan, annamaa milli hem genel insanlık özelliklerini, derindän ana hem bütündünnä literaturaların başarılarını esaba almaa; - yaratmaların yazmasında genel insanlık paalılıkların prioritelerini, gumanizmayı en üsek basamak gibi sayarak bellietmää; - literaturanın hem kişinin ilerlemesinde baalantıları, onnari lişey üretmesinin başarıları gibi sayarak gerçekleştirää; - literaturanın hem kişinin ilerlemesinde baalantılarını duymaa, kendi fikirlerini bu baalantılara açıklamaa; - artistik metodunu hem onun özelliklerini billietmää; - söz etiketinin kurallarını bilmää hem yazı işlerinde onnari kullanmaa.	- Annamak, ki sade ana dilini derindän bildiynän, ürendiynän var nasıl bütün dünnä paalılıklarını tanımaa; - Milli, hem genel insanlık özelliklerinin annamak, yaşamakta onnarın kullanmak; - Genel insanlık paalılıklarını yaşamakta kullanmaa becermek

Praktika uurunda dilin kullanması

Spețifika kompetențiyaları	Subkompetențiyalar Kompetențiyaların indikatorları	Kantarlamak neetleri
1. Doludan annamaa türlü seslenmiş informațiyaları.	Ürenicilär läüzüm becersinnär: - türlü-türlü janrada konkret tekstinin hem literatura yolunun arasında paralellär kursunnaa; - artistik strukturasının ayrı elementlerini nişannamaa; - süjet, kompozițiya hem stil öğrenmesinin temelinde süret fikirini ilerletmää; - literatura yaratmasına incäzanaatın başka soylarınan (resimciliklän, muzıkaylan, teatraylan, kinoylan). interpretațiya yapmaa; - baalantıları esaba alarak, artistik yaratmasında personajın, annadıcının hem avtorun özelliklerini, meydana çıkarmaa. - aazdan sözün hem yazılı sözün benzeşmelerini hem özelliklerini annamaa; - seslenilmiş tekstlerde iştenikleri hem halışteninin lafçevirtmelerini bulmaa, onnarda durguçluk nişannarın kullanmaa	- Artistik yaratmasının strukturasının ayrı elementlerini nişannamak; - Süjet, kompozițiya hem stil öğrenmesinin temelinde süret fikirini ilerletmek.

<p>2. Becermää bulmaa teksttä pozitiv hem negativ uurunda personajların yaptıklarını.</p>	<p>Ürenicilär läüzim becersinnär: - yaratmanın içindekilini, yazı işlerinde olayları hem personajların yaptıklarını dooru açıklamaa; - yazı işlerinde kendi bakışlarını pozitiv hem negativ personajlara göstermää, onları yaratmaa, yaşamaları baalamı yapmaa; - dialog hem monolog sözlerini yazmaa, onların özelliklerini esaba alarak; - dramaturgiyanın yaratmalarını başka literatüra janralarından yaratmaa, gagauz literatürasında pyesaların özelliklerini kullanmaa.</p>	<p>- Literatüra tekstlerini hem başka tekst soylarını tanımak, yaşamaktan örnek bulmak, pozitiv hem negativ personajlarını yaratmaa. - Tekstin artistik hem stilistik struktürasının ayrı elementlerini nişannamak;</p>
<p>3. Yaratmaları kurallara görä yazmak. Geniştän kullanmaa leksika, gramatika kolaylıklarını, sintaksis konstruktüyalarını.</p>	<p>Ürenicilär läüzim becersinnär: - gagauz dilinin leksika hem gramatika kolaylıklarını kullanmaa; - orfografiya kurallarını dooru kullanmaa; - yaratıcı işlerin yazmasında yardımcı söz paylarını dooru yazmaa; - cümlelerin soylarına: sadä hem katlı cümlelere analiz yapmaa; - morfologiya nişannarını hem sintaksis funktüyalarını yazıda dooru kullanmaa; - dooru hem dolu katlı cümlelerin punktuatüya kurallarını kullanmaa.</p>	<p>- Tekstlerde lafların baş maanasını, ikincili maanasını açıklamak; - Sözdä semantika kategoriyalarını kullanmak; - Leksika afikslerinin yardımından eni laflar kurmak; - Morfologiya nişannarını hem sintaksis funktüyalarını yazıda esaba almak.</p>
<p>4. Kullanmaa stilistika dil bölümnerinin bakışlarına görä antonimneri, sinonimneri çok maanalı lafları söz situatüyalara görä.</p>	<p>Ürenicilär läüzim becersinnär: - dramaturgiya yaratmaların özelli leksikasını bilmää da onları yaratma yazmasında kullanmaa; - sadä hem katlı cümlelerin soylarını tanımaa, yazıda onlarda durguçluk nişannarını dooru kullanmaa; - söz payların biri birindän ayırılması için bilmää, onların maanalarına hem morfologiya nişannarına görä; - yaratmalarının mikrotemalarını bulmaa; - yaratmalarının stillerini tanımaa</p>	<p>- Seslenilmiş tekstleri , esaba alarak gagauz dilinin orfoepiyasını kantarlamak; - Gagauz literatüra dilin orfoepiya, leksika, gramatika hem stilistika normalarını izlemek ; - Türlü söz situatüyalarını annamak hem kendi dä türlü sözleşmek situatüyalarını kurmak.</p>
<p>5. Düzgünnetmää yazılı tekstleri, koruyarak gramatika, orfografiya hem punktuatüya normalarını</p>	<p>Ürenicilär läüzim becersinnär: - dooru yazmaa yaratmaların temalarını hem öz fikirini; - tekstin doorutmak (redaktüya) çeşitlerini – eklenmesini, genişletmesini, doldurmasını yazmaa; - sözün kimi stil kolaylıklarını-sinonimnerini, metaforalarını, epitetleri, giperbolaları, uydurmaları tanımaa; - küçüräk tekst sıradan kurmaa, onun içindeliini, struktürasını düzeltmää kullanmak.</p>	<p>- Stilistika kolaylıklarını annamak hem efektif onları kullanmak; - Stilistika yanlışlıklarını bulmak hem doorutmak; - Literatüra dilin hem dialekt sözün aralarında ilişkileri annamak; - Kendi sözünü ofițial sözleşmektä kantarlamak, dialekt formaların erinä literatüra sinonimlerini</p>

Sözleşmāk kulturası

Speşifika kompetenşiyaları	Subkompetenşiyaları	Kantarlamak neetleri
1. Sözleşmää yaratmalarının türlü variantlı analizi için. Aktiv pay almaa monologlarda hem dialoglarda.	Üürenicilär läázım becersinnär: -dialog hem monolog sözündä kendi bakışlarını, fikirini yazıda açıklamaa; - uygun lafların hem türlü laf çevirtmelerinin maanalarını kullanmaa; - sözleşmektä ayırmaa lafedinin hem kendinin läázımını argumentlerini.	- Dialogta bakışını (karşılık bakışını) açıklamak; - Personajların monologlarına analiz yapmak. - Dialogta aktiv pay almak, fikirini serbest açıklamak.
2. Becermää korumaa kendi bakışını diskusiyalarda hem yazılı-fikirlemä tekstlerdä, onnarın içindekilii için, verili modelä görä: avtorun adı, kiyadın adı, önsöz, janra, içindekilii, çıkışlar, reşenziya.	Üürenicilär läázım becersinnär: - yaratmanın dialogunu annatmaya çevirmää, - kantara koymaa onun oluşlarını; - verilmiş modelä görä kendi bakışını kiyat için açıklamaa; - kendi duygularını, bakışını yaratmanın teması, öz fikiri hem içindeli için göstermää; - tekstin planını, tezisi, çıkışları, reşenziaları yazmaa.	- Lafetmektä kendi bakışını göstermāk bir konkret avtorun yaratmalarına yada bir temaya görä materil hazırlamak. - Artistik strukturasının ayırı elementlerini nişannamak; - Okunmuş kiyada bilim reşenziasını yazmak.

VI. TEMAYA GÖRÄ ITEMNERİN (SINIŞLARIN) ÖRNEKLERİ

Literatura hem nonliteratura (diil literatura) tekstindä

Gumanitar profili	Real profili
Annamak hem bilgi uuru	
1. Fragmenti dikatlı okuyun. 2. Kimin için avtor annadêr? 3. Kimmiş onnara deyni bu insan? 4. Teksttä gösterilän unutulmaz duygu için annadın. 5. Ne bilersiniz bu tekstin baş personajı için? 6. Neçin avtor yaratmanın adını bu türlü koymuş? (4 c)	1. Yukarda verili teksti dikatlı okuyun. 2. Temasını hem öz fikirini belliedin. 3. Yaratmanın personajlarına karakteristika verin(3-4 cümlä). 4. Angı oynunnarı avtor yaratmada anêr? 5. „Lafsız annaşılardı ikisinin dä duyguları...” devam edin.
Becermäk uuru	
1. Verili teksttän bir epitet, bir dä metafora çıkarın. 2. Bir literatura kolaylınnan katlı cümlä kurun. 3. Literatura dilinin normalarını hem zenginini koruyun. 4. Gagauz avtorların yaratmalarından epizodları yada şitataları kendi sözünüzde kullanın. 5. Tekstin içindän frazeologizma bulun. 6. Bu parçanın janrası.	1. Fragmentä ad koyun. 2. Birkaç gagauz halk oyunu örnek gösterin. 3. Onnar neredä taa çok kullanêr. 4. Literatura kolaylıklarını kullanın. 5. Bir gözäl geniş cümlä sevda için kurun.

Analiz hem sintez	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Bir deyimın maanasını açıklayın(3 c.) 2. Frazelogizmanın maanasını açıklayın. 3. Baş personaja karakteristika verin. 4. Nelär o braktı kendi halkına? 5. Tekstin tipini belli edin. 6. Derindän kendi bakışınızı açıklayın, bir uygun çıkış yapın. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bakışınıza görä, sevda duygusu angı çiçeklen olur yaratırmaa (6 c). 2. Bu fragmenttä gösterili olaya kendi bakışınızı gösterin. 3. Sevda duygusunu laflan yzdırın. 4. Nicä bitirärsiniz bu fragmenti? (5-6 c.)

Praktika uurunda dilin kullanması

<i>Gumanitar profili</i>	<i>Real profili</i>
Annamak hem bilgi uuru	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Angı işlik zamanı taa sık bu teksttä kullanılı? 2. Okuyup analiz yapın cümlelerin baş paylarına. 3. Analiz yapın cümlelerin ikincili paylarına. 4. İnkär formasında işlikleri çıkarın. 5. Belli edin işliin zaman formasını. 6. "k" konsonnan bitän adlı bulun, bir cümlä kurun. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. İki cümledän nişannıkları çıkarın, 2. Verili laflara antonim bulun. 3. Angı esaptan izafettä konstruktıyalar bulunêrlar? 4. Lafbirleşmelerinä analiz yapın.
Becermäk uuru	
<ol style="list-style-type: none"> 1. İşlikleri çıkarın, onların zamanını belli edin. 2. Lafa morfologiya analizini yapın. 3. Adlardan predikatları çıkarın. 4. Bir adlık bir da aderlik çıkarın. 5. Adlıkların saabilik formasında üzlerä hem sayılara görä diıştırın. 6. Bir lafbirleşmesinä sintaksis analizini yapın. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. İzafet konstruktıyalarını fragmenttän çıkarın. 2. Katlı cümlelerdä baalayıcıları çizin. 3. „Kapladı” lafınan iki cümlä kurun. 4. Birisi dooru maanası olsun, öbürü diişili maanasında kullanılsın. 5. Nişannı cümleyä sintaksis analizini yapın.
Analiz hem sintez	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Yabancı dillerdän gelmä lafları bulun, bir cümlä kurun. 2. Ayırın tekstin kulminaıyasını (bir cümlä). 3. Lafların morfema strukturasını gösterin. 4. Düzün beş katlı adlık, aşadakı lafları kullanarak: göz,kurt,kuş... 5. Çıkarın bir adlık bir da aderlik, neredä vokal dönmesi var. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Bir baalayıcı dallı katlı cümlä yazın. 2. Nişannıkları yaratırmaq uurlarını koyun. 3. Aşadakı lafları hallayın: aydınnık, yaş. 4. Verili laflara sinonim bulun: gezmää, bitkisi... 5. Adlardan predşkatları çıkarın, onların tiplerini ballı edin.

Sözleşmāk kulturası

Gumanitar profili hem Real profili

Annamak hem bilgi uuru

1. Temaya görä kısıdan (1-2 sayfa) kendi fikrinizi açıklayın.
2. Gagauz avtorların yaratmalarından epizodları yada titataları kullanın.

Becermāk uuru

1. Düşünmekleri logikayca dooru teksti kurun.
2. Cümleleri orfografiya kurallarına görä kurun.
3. Artistik kolaylıkların bol-bol kullanın.

Analiz hem sintez

1. Derindän bakışınızı açıklayın, bir uygun şıkış yapın.

VII. EKZAMENIN STRUKTURASI. KANTARLAMANIN İÇİNDEKİLİİ

Makar ki kantarlamak iki profili da kaplêêr (gumanitar hem real), ekzamenin strukturasi diişilmeer, sade içindekileri başkalanêr.

Herbir soruşu tamannamaa deyni, belli ediler baremnâr, angılarını ekzamenin komisiyası kabul eder sora da onnara (baremnerä) görä testleri kontrol eder.

Soruşlar temellener ekzamen için programaların neetlerinä görä, angıları çekiler Milli Kurikulumundan hem lişeylerä deyni gagauz dili hem literatura programalarından.

Gaguz dilindä hem literaturasında 12 klaslar için bakalavra testleri düzärkän esaba alınêr kurikulumun çok önemli neetleri: *okumaa annamaklı türlü janralarda hem stillerdä bulunan tekstleri; annamaa seslenmiş tekstin genel fikirini; yapmaa yazılı analiz hem komentariya.*

Bu neetleri esaba alarak, lişey klasların (X, XI, XII) üürenicileri läüzım gagauz dilindä dooru okusunnar, okunmuşu annasınnar, yazılı analiz yapsınnarla, herbir soruşa cuvap versinnä, literatura tekstlerin maanalarını açıklasınnar, herbir temada hem türlüsituatıyalarda kendi fikirlerini dooru yazıda açıklasınnar. Noktalaylım, ki bakalavra ekzameni için programalarında üürenicilerin okumakta, annamakta hem yazmakta becermekleri nişanı.

Üüretmäk Bakannın planına görä, gagauz dili hem literaturası mutlak läüzımnı ekzamen gumanitar profilindä.

Ekzameni başarılı yazmaa deyni, testin üç payını da üürenicilər läüzım tamannasınnar. Belli edili testtä soruşlar hepsi mutlak läüzım yapılsın, çünkü buna baalı notanın üüşeklii.

(Gumanitar profili)

Bakannın Üüretmäk planına görä gagauz dili hem literaturası gumanitar profilindä mutlak *läüzımnı ekzamen.*

Yazılı ekzamen için test kurulu üç bölümdän.

Testin 1-inci bölümü. Programadan dışarı bir teksti ilk sıra okuduktan sora, üürenicilerin annaması kantarlanacak. Bu tekstä baalı taa 6 soruş, programaya görä, verilecek. Üürenicilər läüzım yaratmanın temasını belli etsinnâr, öz fikirini bulsunnar, literatura uygunluklarına analiz yapsınnar.

Testin -2-inci bölümü.

Gramatika soruşlarına cuvap versinnâr. Tekstin uygunuuna, yaratıcılık paalılına kendi duygularını göstereşinnâr. Yazı işlerinde türlü lafbirleşmelerin çeşitlerini kullansınnar, onların özelliklerini esaba alsınna.

Testin 3-ncü bölümü. Konkret soruşa cuvap versinnâr, bir tekst, bir yaratma temaya görä kursunnar. Gözäl strukturalı yaratma yazmaa bilsinnâr, avtorların yaratmalarını örnek gibi alarak.

(Real profili)

Bakannın Üretmək planına görä gagauz dili hem literaturası real profilindä *seçilmä ekzameni*.

Yazılı ekzamen için test kurulu üç bölümdän.

Testin 1-inci bölümü. Programadan dışarı bir teksti ilk sıra okuduktan sora, üürenicilerin annaması kantarlanacek. Bu tekstä baalı taa 5 soruş, programaya görä, verilecek. Üürenicilär läüzım yaratmanın temasını belli etsinnär, öz fikirini bulsunnar, literatura uygunluklarına analiz yapsınnar.

Testin -2-inci bölümü. Tekstä baalı beş gagauz dili gramatikasından soruş (5 item) Analizdä sinonim hem sintaksis ilişkilik kolaylıklarını yazsınnar. Dooru kullansınnar orfografiya, orfoepiya, gramatika, punktuatıya, semantika hem stilistika normaların.

Testin 3-ncü bölümü. Konkret soruşa cevap versinnär, bir tekst, bir yaratma temaya görä kursunnar. Gözäl strukturalı yaratma yazmaa bilsinnär, avtorların yaratmalarını örnek gibi alarak.

VIII. SPETİFİKATİYA MATRİTASI

(Gumanitar profili)

	Bilmäk hem annamak	Kullanmak	Birleştirmäk (İntegrir)	Toplam %
I-ci Bölüm	XX	I	X	25 %
II-ci Bölüm	X	XX		25 %
III-ci Bölüm	XXX	XXX		50 %
Toplam İtemnerin sayısı	6 item	6 item	1 item	100 %

(Real profili)

	Bilmäk hem annamak	Kullanmak	Birleştirmäk (İntegrir)	Toplam %
I-ci Bölüm	XX	X	X	30%
II-ci Bölüm	XX	XX		30%
III-ci Bölüm	X	XX		40%
Toplam İtemnerin sayısı	5 item	5 item	1 item	100%

Herbir test için ayrı matritä kurulêr. Matritä yardım eder üürediciya taa detaylı testin işlerini seçmää hem üürenicilerin bilgilerini kantarlamaa (kantrlamak shemasını dooru kurmaa)

IX. TESTİN MODELİ HEM KANTARLAMAK SHEMASI

Gumanitar profili

Tamannamak vakıdı 180 min. (üç astronom saadı)

Adam kaybetmäzdi kendini. O lääzımdı çıksın buradan, ama nasıl? Usulcuunnan tutunarak buzdan, ki o kırılmasın deyni, işleyerek ayaklarinnan, çekildi geeri da dayadı ensesini buzun kenarına. Şindi üç erdän o tutunardı buzdan hem görürdi, ne var dolayınında, ama duyardı, ani taa da aarlaştı. Birkaç kerä tepinip, o nasıl-nicä iliştirdi bir dizini buza da yımıştı kollarını biraz dinnensinnär. Çıplak eli suuktan taa da şiştiydi öbüründän, ama lääzımdı taa çok işlesin. Adam savaştı tutunsun buzdan öbür ayaannan da. Direşä-direşä o iliştirdi öbür çizmeyi buza. Şindi o gücülä döndü üzü koyunu, ki atsın kendini buz üstünä, ama aar güüdä kırdı buzdu, da adam enidän daldı su içinä. Hep ölä iliştirip kendini, savaştı atılsın öbür yanına, ama genä gömüldü su içinä. Solumaa hep taa aar olardı, üşüyürdi başı hem su yakardı gözlerini, ama can tatlı, onu lääzım kurtarmaa. Sansın o enidän duudu, açan gördü bir kamışı, uzanmış buz üstündän ona dooru. O hızlandırdı kendini tutunsun ondan, ama salt diidi kamışın püşkölünä. Gittikçä buz taa çetinlenärdi. Şindi dirseklän parça-parça kırarak buzdu, o yavaş, ama ilerlerdi kenara dooru. Burada buz taa da çetindi, da o pek zor kırılırdı. “Allahım, salt kamış kopmasın kökündän, zerä yok başka kimä dayanayım”.

“Salt bu olmasın!” – Dimu koolardı kara fikirleri aklından, çünkü taa istardı yaşasın bu dünnedä, makar ki ortalık pek karışıkta hem çok işler etişmäzdi insana. O beenärdi bu dünneyi bölä nicä var, makar ani geçirdiydi başından açlı da, türlü hastalıklar da. Yok neyä durmaa, zerä geeridän ölüm etişer. Enidän o daldı, yaklaştı kenara da ne kuvedi varsa uruldu buza. Onun büyük sevinmeliinä buz parçalandı, o çıkardı başını üzü, soluklandı da, pançalayıp kamışları setin boyunda, yavaş-yavaş, battırıp parmaklarını otların köklerinä, gücülä sıyrıldı toprak üstünä. Burada o ne ölü, ne diri yattı biraz kendinä gelincä. Duyardı, ani pek üşümüş annısı, hem sancılêr kafası. “Kendim kabaatlı, bölä kafaya – bölä da traş”, - sölenärdi dädu, boşaldarkan suyu çizmelerindän.

(Saveliy Ekonomov “**Kuu kuşu**”)

I. Verili fragmentä analiz yapın (29 bal)

1. Verili tekstin fragmentini dikkatli okuyun da aşağıdaki sorulara cevap verin:

- a) Nesoy belaya baş personajı düştü? 2b.
ä) Ne için bu adam düşünürdi? Tekstte bulun da 4 cümleyle cevap yazın. 4b.
b) Nicä bu beladan o kurtuldu? Teksti kullanarak, 2-3 cümleyle yazdırın. 3b.
v) Nesoy taa zorluklar adam yaşamasında geçirdi? 2b.

2. “**Burada o ne ölü, ne diri yattı biraz kendinü gelincä**”. Demeyin maanasını açıklayın 4b.

3. Baş personaja karakteristika verin 4b.

4. Bu tekst sizi neyâ terbieder? (3 cümlä) 3b.
5. Verili teksttän bir epitet, bir dâ metafora çıkarın. Bir literatura kolaylınnan sadâ cümlä kurun. 4b.
6. Tekstin bitki abzaıtında söleyişı bulun, onun maanasını açıklayın (4 cümlä). 3b.

II. Gramatika soruşları. (31 bal)

1. a) Aşaadakı laflara teksttän antonim bulun: 3b.
küçük – _____
hızlı – _____
doldurarkan – _____
- ä) Teksttän çıkarılmış antonimnârlän lafbirleşmesi kurun da bir lafbirleşmesinâ sintaksis analizini yapın. 4b.
2. Teksttän çıkarın:
- a) 3-ncü esaptan iki lafbirleşmesi da onnarlan izin cümlesi kurun. 3b.
- ä) Bir adlı ardlafıan teksstän çıkarında soruş cümlesi kurun 2b.
3. İlk abzaıttan kalın vokallı halıştenniini bulun, yazın, ona fonetika analizini yapın. 7b.
4. Tekstin bitki cümlesindâ vokal dönmesinnän adlı bulun. O lafın formadiiştirici afikslerini belli edin. 4b.
5. Doorudan sözü kıynaş sözünâ diiştirin:
“Kendim kabaatlı, bölä kafaya – bölä da traş”, - sölenârdi düdu, boşaldarkan suyu çizmelerindän. 2b.
6. Nişanı cümleyâ sintaksis analizi yapın. 6b.

III. Mini-yaratma (40 bal)

“Umut bitmâz, umut süünmâz,

Başka türlü ömür gitmâz” temasına görâ kendi fikirlerinizi açıklayın (1-2 sayfa).

- Artistikkolaylıkların dooru kullanması için. 5b.
- Orfografiya kuralların dooru kullanması için. 6b.
- Cümlelerin dooru stili için. 8b.
- Düşünmekleri logikayca dooru kullanılması için 9b.
- Temanın açıklaması için. 12b.

Testin kantarlamak sheması
Toplam: 100 bal

Real profili

Tamannamak vakıdı 180 min. (üç astronom saadı)

Geldiydi 1949-uncu yıl. Cenk bittiydi dört yıl geeri, aaçlıkta, ani alddiydi Yarküüyün insannarın yarısını mezarlaa, geçtiydi.

Küü azar-azar başladıydı dirilmää, kendinä gelmää. Yaşamak yavaş-yavaş düzelärdi, kaavileşärdi. Küüdä peydalanardı horular, gençlär evlenärdilär, uşaklar gezärdilär şkolaya, katıldılar türlü derneklerä. Kimi topluşlar geç vakıda kadar sürünärdilär.

Vançu bir açığöz, gözäl çocuk 15 yaşında, bir avşam dönärdi repetiüyadan. Hatır güdän genç, o ilkin geçirdiydi kendi klasından kolegasını Tudorkayı evinä, angısı bulunardı bayır maalesindä. Saalıcaklan ayırıldıynan kızıdan o korkusuz inärdi aşaa, kendi evinä dooru. Geçtiynän yarım yolu, kuşkulandıydı köpek seslerinä, angıları Vançuya pek fasıl geldi. Bütün maalenin köpekleri salardılar ölä çirkin, ani kaldırmıştılar bütün ortalı. Vançu düşünärdi bulsun bir sopa korunmaa deyni, ama bu kıpımda bir korkunç hırlamak ürküttü köpekleri, da onnar hemen daalıştılar herkez kendi auluna, sansın hiç yokmuşlar. Vançunun kalbinä damnadı: canavar!

Bayırcıkta, saa tarafında, yaşardı un maşınasının bekçisi – Garga Kosti. Vançu o saat saptı onun auluna da duruklandı evin önündä. O aulda köpek yoktu. Evceezdä yaşardı fikaara aylä. Ev saabileri artık uyuyardılar.

Bir nedän sora ortalık sansın uslandıydı. İşidilärdi bir traklamak. „Olmalı, yoldan geçer bir ihtär adam da sopasınnan urêr don erä”, - sayıklardı o. Vançu özendi. baksın evin öbür başından, halizdän mi adam geçer yolda, ama işitti, ani kimsä çatırdadêr kamış aulunu, kemirer kamışları, savaşêr yapmaa bir delik girmää aul içinä, neredä şindi durêr o, Vançu. Onun ürää başladı sık-sık düülmää, fikiri sä duruktu. Şindi o üzdä üz annadıydı, ani önündä canavar, neçinki bilärdi, ani aaç canavar duyarkan kurbanı, bölä takırdadarmış dişlerinnän, düüyärmiş çenelerini: „Şindi, şindi olacek bana bir uygun av”!

(„Canavarlar” Vlad-Demir Karagançu)

I. Verili fragmentä analiz yapın (21 bal)

1. Verili fragmentin:

- a) Janrasını belli edin 2b.
b) Hepsi personajlarını sıralayın 2b.

2. Bu fragmenti kendi bakışınıza görä adlayın. Kendi bakışınızı 2-3 cümledä testinizdä argumentläyin. 4b.

3. Kullanıp 5 nişannık, Vançunun karakteristikasını verin 5b.

4. Nicä annêersınız bu cümleyi: **Onun ürää başladı sık-sık düülmää, fikiri sä duruktu.** Fikirinizi açıklayın(3-4 cümlä). 4b.

5. Teksttä iki metafora konstruktıyalarını bulun, aşaaada onnarı yazın, da birär cümlä onnarlan kurun. 4b.

II. Aşaadaky soruşlara cuvap verin. (22 bal)

1. Teksttä 4 yabancı dillerdän alınma lafları bulun da onnardan iki laf seçip, birär geniş cümlä kurun. 3b.

2. Teksttän verili laflara antonim bulun: 5b.

- a) Kaavileşärdi _____
Gözäl _____
Bütün _____
Duruktu _____

b) Bir çift antonimnän bir cümlä kurun ölä, ki iki antonim dä bir cümledä olsunnar.

3. Yaşamak, Vançunun- lafların morfologiya analizini yapın. 4b

4. Teksttän bir adetçä bir dä öz adlık çıkarın da onnarı hallara görä diiştirin. 4b.

5. Verili cümlelerin sintaksis analizini yapın: **Geçtiynän yarım yolu, kuşkulandıydı köpek seslerinä, angıları Vançuya pek fasıl geldi.** 6b.

III. Mini-yartma 40 bal

“Herbir insanın yaşamasında laf-o bir önemli elementtir” temasına görä kendi fikirlerinizi açıklayın (1-2 sayfa).

- Fikirlerinizi açıklamaa deyni, aşadaky planı esaba alın: 5b.
- Derindän kendi bakışınızı açıklayın, bir uygun koruyun. 6b.
- Gagauz avtorların yaratmalarından epizodları yada şitataları kullanın. çıkış yapın. 8b
- Orfografya kuralların dooru kullanılması için 9b.
- Literatura dilinin normalarını hem zenginini 12b.

X. TESTİN KANTARLAMAK SHEMASI

N.s /s	Testin işleri	Kantarlamak kriteriyaları	Kantarlamak sheması	Ballar
I.	Literatura soruşları			21 bal
1.	Verili fragmentin: a) Janrasını belli edin b) Hepi personajlarını sıralayın	Janrası: annatma Personajlar: Vançu, canavar, Tudorka, Garga Kosti	2 bal – janrası için; 2 bal – personajların sıralaması için	Hepsi 4 bal
2.	Bu fragmenti kendi bakışınıza görä adlayın. Kendi bakışınızı 2-3 cümledä argumentläyin).	Üüenicilerin bakışına görä.	2 bal – fragmentin gözäl adlaması için 2 bal – argumentin logikayca açıklaması için.	Hepsi 4 bal
3.	Kullanıp 5 nişannık, Vançunun karakteristikasını verin.	Üüenicilerin bakışına görä.	1-rär bal herbir nişannık hem cümlä için.	Hepsi 5 bal
4.	Nicä annêrsınız bu cümleyi: Onun ürää başladı sık-sık düülmää, fikiri sä duruktu. Fikrinizi açıklayın (3-4 cümlä).	Üüenicilerin bakışına görä.	2 bal cevabın logikayca düzülmesi için, 2 bal orfografiya hem punktuafiya normalarını dooru kullanmak için.	Hepsi 4 bal
5.	Tekstää iki metafora konstruktıyalarını bulun, aşaada onnarı yazın, da birär cümlä onnarlan kurun.	<i>Küü başladıydı dirilmää;</i> <i>Yaşamak düzelärdi</i> Cümlelär üüenicilerin bakışına görä.	1 (birär) bal herbir metafora için; 1-är bal – herbi cümlä için hem onnarı stilca dooru kurulması için.	Hepsi 4 bal
II.	Gramatika soruşları			22 bal.
1.	Teksttä 4 yabancı dillerdän alınma lafları bulun da onnardan iki laf seçip, birär düzülü cümlä kurun.	<i>şkola, repetişiyadan, klasından, kolegasını.</i> Cümlelär üüenicilerin bakışına görä.	Dooru seçili laflar için 1 bal; 2 bal- kurulu cümlelär için	Hepsi 3 bal
2.	a) Teksttän verili laflara antonim bulun: Kaavileřärdi ____ Gözäl ____ Bütün ____ Duruktu ____ b) Bir çift antonimnän bir cümlä kurun ölä, ki iki antonim dä bir cümledä olsunnar.	<i>Kaavileřärdi-yufkalanardı</i> <i>Gözäl – bet, çirkin</i> <i>Bütün - yarım</i> <i>Duruktu -bulanıktı</i> Cümlä üüenicilerin bakışına görä.	1 (birär) bal - herbir antonim için; 1 bal - gözäl kurulu cümlä için.	Hepsi 5 bal

3.	<i>Yaşamak, Vançunun</i> - lafların morfolojiya analizini yapınız.	<i>I. Yaşamak</i> , –adlık (ne? yaşamak). II. morf. nişannarı: temel forması – <i>yaşamak</i> , konsonnan bitän adl., adetçä, bir. sayısında, T.h. III. Sintaktik funkçiası: düzelärdi (ne?) <i>yaşamak</i> - subiekt. <i>II. Vançunun</i> –adlık (kimin?) Vançunun. II. morf. nişannarı: temel forması – <i>Vançu</i> , öz adlık, birlik sayısında, S.h. III. Sintaktik funkçiası: Kalibinä (kimin?) – <i>Vançunun</i> - bellilik.	Herbir lafin dooru morfolojiya analizi için 2- <i>är bal</i> .	Hepsi 4 bal
4.	Tekstän bir adetçä bir dä öz adlık çıkarın da onnarı hallara görä diiştirin	Adlıkları üürenicilər kendileri seçerlär	Herbir adlın dooru hallanması için 2- <i>är bal</i>	Hepsi 4 bal
5.	Verili cümlelerin sintaksis analizini yapın: Geçtiyän yarım yolu, kuşkulandıydı köpek seslerinä, anguları Vançuya pek fasıl geldi.	Geçtiyän yarım yolu, kuşkulandıydı köpek seslerinä, anguları Vançuya pek fasıl geldi. (annatma, diil şaşma, dallı katlı, kurulu iki cümledän). 1-inci - bir başpaylı, predikat (baş cümlä); 2-nci, bellilikçi dal cümlä iki başpaylı.	: 4 <i>bal</i> - cümlä paylarını dooru belli etmäk için; 2 <i>bal</i> - cümlelerin dooru analizi yazdırılması için	Hepsi 6 bal
III. Mini yaratma				40 bal
	“Herbir insanın yaşamasında lafo bir önemli elementtir” Temaya görä kendi fikirlerinizi açıklayın (1-2 sayfa).	Fikirlerinizi açıklamaa deyni, aşadaki planı esaba alın: -Derindän kendi bakışınızı açıklayın, bir uygun çıkış yapın. -Literatura dilinin normalarını hem zenginini koruyun. -Gagauz avtorların yaratmalarından epizodları yada titataları kullanın	12 <i>bal</i> - temanın açıklaması için; 9 <i>bal</i> – logika için; 8 <i>bal</i> - literatura kolaylıları için; 6 <i>bal</i> – orfografiya için; 5 <i>bal</i> - stil için	Hepsi 40 bal

Toplam: 83 bal

XI. BIBLIOGRAFIA

1. Kurikulum X-XII klaslarına deyni “Gagauz dili hem literaturası” A. Stoletneyä, M. Mavrodi, O. Uzun, L. Pavlioglu, E. Kılçık, G. Sirkeli, Kişină, 2010.
2. “Gagauz dili hem literatura” GİD (X-XII klaslara) enilenmiş kurikulumuna görə İ. Bankova, A. Stoletneaia, İ. Rişilean, N. Çeban, Cartier, 2010.
3. “Gagauz literaturası” (hrestomatiya 10 klas için, Komrat,2011).Bazovıy kurikulum. Normativnie dokumentı, 1998.
4. Gagauz literaturası” (hrestomatiya 11 klas için, Komrat,2011).Şkol’nyıy kurikulum. Kişinêu, Prut İnternaşional, 1998.
5. Gagauz literaturası” (hrestomatiya 12 klas için, Komrat,2011).Şkolnyıy kurikulum. Metodiçeskie rekomendaşii, Prut İnternaşional, 1998.
6. Vnedrenie kurikulumuna naçal’noy şkolı v uçebnyıy proçes, Kişinêu, Ştiinşa, 1999.
7. V. Guşu, V. Pelêrie “Ghid metodologic”, partea I, Kişinêu, 1999.
8. “Razvitie i vnedrenie kurikulumuna naçal’noy şkolı” çast’ II, Kişinêu, 1999.
9. “Razvitie i vnedrenie kurikulumuna naçal’noy şkolı” çast’ III, Kişinêu, 1999.
10. “Razvitie i vnedrenie kurikulumuna naçal’noy şkolı” çast’ IV, Kişinêu, 1999.
11. V. Guşu, A. Krişan “Proektirovanie bazovogo kurikulumuna”. Metodiçeskoe posobie, 1998.
12. A. Stoyka, S. Mustățê “Evaluarea rezultatelor şkolare”, Kişinêu, 1997.
13. Naşional’naya programa razvitiya obrazovaniya v respublike Moldova, Kişinêu, 1992.
14. www.aee.edu.md